

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. mars 2018
Tilvísun ÞÍ: 2018021080/5.0

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um mannanöfn, þingskjal 150 – 83. mál

Þjóðskrá Íslands vísar til erindis allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis, dags. 14. febrúar sl., þar sem frumvarp til nýrra laga um mannanöfn, 83. mál, þingskjal 150 er sent til umsagnar. Athugasemdir stofnunarinnar fara hér á eftir.

Almennar athugasemdir

Núgildandi lög um mannanöfn, sem sett voru árið 1996, eru barn síns tíma og kominn tími á heildarendurskoðun löggjafarinnar. Þjóðskrá Íslands telur þó ýmsa vankanta vera á framlögðu frumvarpi til nýrra laga um mannanöfn sem mikilvægt sé að bæta úr áður en frumvarpið getur orðið að lögum.

Samkvæmt frumvarpinu á að leggja niður ákvæði núgildandi laga um takmörkun á fjölda nafna sem einstaklingur getur borið í þjóðskrá. Í núgildandi lögum um mannanöfn er bráðabirgðaákvæði vegna skráningar nafna í þjóðskrá þegar ekki er unnt að skrá nafn manns að fullu í þjóðskrá og ekki næst samkomulag um hvernig með skuli fara. Á grundvelli bráðabirgðaákvæðisins voru „Reglur um skráningu nafna þegar ekki er unnt að skrá nafn manns að fullu í þjóðskrá og ekki næst samkomulag um hvernig með skuli fara“, nr. 1025/2011, settar. Kerfi Þjóðskrár Íslands voru fyrir nokkrum árum uppfærð svo hægt væri að skrá fullt nafn einstaklinga í tölvukerfi þjóðskrár án takmörkunar á stafbilum. Kerfi stofnunarinnar geta nú miðlað frá sér 44 stafbilum í stað 31 stafbils sem áður var. Sjaldgæft er að nöfn einstaklinga séu lengri en 44 stafbil í dag enda takmarkað hversu mörg nöfn einstaklingar geta borið samkvæmt núgildandi lögum um mannanöfn. Þeir aðilar sem þjóðskrá er miðlað til,

Þ.e. aðrar opinberar stofnanir og miðlarar, hafa ekki brugðist við þessum breytingum og lagfært tölvukerfi sín og taka þannig flestir ennþá einungis við 31 stafbili úr þjóðskrá. Verði frumvarpið að lögum þannig að engin takmörk verði á nafnafjölda einstaklinga er nauðsynlegt að Þjóðskrá Íslands verði tryggð heimild til að geta áfram skráð og miðlað styttri ritun nafna þar sem ljóst er að tölvukerfi sem vinna með nöfn einstaklinga munu almennt ekki geta borið óendalegan fjölda stafbila. Enn fremur bera vegabréf, sem gefin eru út af Þjóðskrá Íslands, hámark 38 stafbil.

Með frumvarpinu eru öll skilyrði sem nágildandi lög um mannanöfn gera til eiginnafna felld niður og engin skilgreining er í frumvarpinu um hvað telst vera eiginnafn. Telur Þjóðskrá Íslands nauðsynlegt að einhvers konar afmörkun eða rammi sé til staðar um hvað teljist eða geti talist til nafns einstaklings. Verður löggjafinn að taka afstöðu til þess hvort stakur bókstafur, tölustafur eða tákn geti talist nafn einstaklings. Það er hlutverk Þjóðskrár Íslands að skrá nöfn einstaklinga í þjóðskrá og því nauðsynlegt að skýrt sé í lögum hvað stofnuninni beri að skrá. Bendir Þjóðskrá Íslands meðal annars á að erlend staftákn eru ekki skráð í þjóðskrá þar sem kerfið styður ekki við viðbótarstafasett þar sem t.d. er ekki skilgreindur stafastaðall né vörpunarstaðall, þ.e. hvernig túlka eigi erlend stafatákn og varpa þeim í stafatöflu þannig að röðun og endurheimt verði rétt/skilvirk. Til erlendra staftákna teljast öll staftákn sem ekki eru í íslenska stafrófinu sbr. kafla *ÍST 130:2004*. Þjóðskrá Íslands skráir erlend staftákn samkvæmt umritunarreglum í þjóðskrá og er latneskum stöfum varpað í samræmi við umritunarreglur í „*ICAO Doc.9303 Part Machine Readable Passports, Volume 1, Appendix 9 to Section IV (A)*“. Nöfnum úr öðrum leturkerfum eru rituð samkvæmt umritun í ferðaskilríki viðkomandi. Ef umritun kemur ekki fram í ferðaskilríki er varpað í samræmi við reglur um Kýrilísku í „*ICADO Doc.9303 Part 1 Machine Readable Passports, Volume 1, Appendix 9 to Section IV (B)*“ og reglur um grísku og taílensku í Málfrægnum 14 og 21.

Það er hlutverk Þjóðskrár Íslands að skrá nöfn barna við nafngjöf og verða við óskum einstaklinga um breytingu á nafni í samræmi við gildandi lög. Ekkert annað stjórnvald

mun hafa þá yfirsýn sem Þjóðskrá Íslands hefur yfir nafngjafir barna. Telur Þjóðskrá Íslands að taka verði afstöðu til þess hvort stofnuninni beri undantekningarlaust að skrá tilkynningu um nafngjöf eða nafnbreytingu barns í þjóðskrá þótt að líkur séu á að nafnið brjóti á grunnréttindum barns sem tryggð eru í barnalögum og samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins. Einnig þarf að liggja fyrir hvort stofnuninni beri að tilkynna viðeigandi stjórnvaldi, t.d. barnavernd, komi slík tilfelli upp.

Um 1. gr. frumvarpsins

Í 1. gr. frumvarpsins er fjallað um kenninöfn og ættarnöfn. Í 3. mgr. 1. gr. er tiltekið hvernig kenninafn skuli myndað en í greinargerð með frumvarpinu kemur fram að ekki séu settar takmarkanir við því hver ættarnöfn séu eða hvernig þau eru mynduð. Í ljósi þess að ekki eru settar fram neinar takmarkanir á myndun ættarnafna er ljóst að öll takmörkun á myndum kenninafna er óþörf, enda getur einstaklingur þá „kallað“ kenninafn sitt eða barns síns ættarnafn og þá fengið ritun þess á hvern þann hátt sem við komandi óskar.

Varðandi ættarnöfn telur Þjóðskrá Íslands æskilegt að einhverskonar skilgreining á ættarnöfnum sé í lögum líkt og kenninöfn eru skilgreind. Ættarnöfn eru skilgreind sem nöfn sem ganga milli kynslóða innan sömu fjölskyldu eða ættar og beri því foreldrar eða foreldri sama ættarnafn og börn þeirra. Sem dæmi má nefna að ekki er tilgreint hvort annað eða báðir foreldrar barns verði að bera sama ættarnafn og barni er gefið eða hvort heimilt sé að foreldrar sem eiga fleiri en eitt barn geti gefið börnum sínum sitt hvert ættarnafnið þannig að ekkert systkinanna beri sama ættarnafn.

Ef engar kröfur eru gerðar til þess að systkini og/eða foreldrar beri sama ættarnafnið missir hið svokallaða ættarnafn í raun merkingu sína. Telur Þjóðskrá Íslands heppilegt að einhverjar grundvallarreglur gildi um notkun ættarnafna ella breyta heiti þessarar tegundar nafna.

Um 2. gr. frumvarpsins

Í 2. gr. frumvarpsins er kveðið á um að ef forstöðumaður trú- eða lífsskoðunarfélags tilkynnir ekki um nafngjöf barns til Þjóðskrár Íslands þá beri foreldrar barns ábyrgð á tilkynningu. Telur Þjóðskrá Íslands að taka þurfi skýrar til orða um hverjir hafi heimild eða rétt til að tilkynna um nafngjöf barns enda fara foreldrar ekki alltaf með sameiginlega forsjá barna og koma upp tilfelli þar sem foreldrar barns eru ekki sammála um hvert nafn þess skuli vera. Í núgildandi lögum kemur fram í 2. mgr. 4. gr. að forsjáraðilar barns hafi bæði rétt og skyldu til að gefa því eiginnafn.

Um 3. gr. frumvarpsins

Í 3. gr. frumvarpsins kemur fram að skrá skuli kyn barns við skráningu nafns. Í framkvæmd er kyn barns skráð samhliða skráningu þess í þjóðskrá, við fæðingu. Í greinargerð með frumvarpinu kemur fram að þessu ákvæði sé ekki að finna annan stað í lögum. Bendir Þjóðskrá Íslands á að unnið hefur verið að nýjum lögum um þjóðskrá og telur stofnunin eðlilegt að ákvæði um skráningu kyns einstaklinga í þjóðskrá eigi heima í lögum um þjóðskrá frekar en lögum um mannanöfn. Bendir Þjóðskrá Íslands einnig á að í gildi eru lög um réttarstöðu einstaklinga með kynáttunarvanda, nr. 57/2012, þar sem fjallað er um breytingar á skráðu kyni í þjóðskrá. Þjóðskrá Íslands telur mikilvægt að betur sé kannað hvaða áhrif ótakmörkuð heimild til breytinga á kyni einstaklinga í þjóðskrá getur haft á önnur gildandi lög. Telur Þjóðskrá Íslands einnig mögulegt að ótakmörkuð heimild til breytingar á skráningu kyns geti leitt til þess að skráning kyns í þjóðskrá væri að endingu með öll tilgangslaus.

Um 4. gr. frumvarpsins

Í 4. gr. frumvarpsins er fjallað um nafnbreytingar. Þar segir í 1. mgr. að heimilt sé hverjum einstaklingi að breyta nafni sínu. Ekki kemur skýrt fram hvort ákvæðið á bæði við um eiginnöfn og kenninöfn einstaklinga en af orðalagi 2. mgr. 5. gr. má ráða að heimildin eigi jafnt við eiginnöfn og kenninöfn. Telur Þjóðskrá Íslands hinsvegar mikilvægt að ákvæðið verði skýrt frekar sérstaklega með tilliti til þess að í 4. mgr.

kemur fram að breyting á eigin nafni barns undir 18 ára aldri skuli háð samþykki þess hafi það náð í 12 ára aldri. Ekki er kveðið á um að kenninafnsbreyting barns sé háð samþykki þess eftir að það hafi náð 12 ára aldri líkt og er í nágildandi lögum.

Telur Þjóðskrá Íslands að gera eigi kröfu um samþykki barns sem náð hefur 12 ára aldri þegar kemur að kenninafnsbreytingu þess, líkt og við eigin nafnsbreytingar.

Í tengslum við kenninafnsbreytingar barna bendir Þjóðskrá Íslands á að í 1. gr. frumvarpsins kemur fram að börn skuli kennd til foreldris eða foreldra, ófeðrað barn geti verið kennt til afa eða ömmu eða að barn geti borið ættarnafn sem kenninafn. Í nágildandi lögum er gert ráð fyrir að börn geti verið kennd til stjúpfareldris og að barn í varanlegu fóstri geti verið kennt til fósturforeldris. Ekki kemur fram í frumvarpinu eða greinargerð þess að slík kenning sé heimil og því verður að ganga út frá því að ef frumvarpið verður óbreytt að lögum að slíkt verði ekki lengur heimilt. Þjóðskrá Íslands berast reglulega beiðnir um að börn séu kennd til stjúpfareldris eða fósturforeldris og telur stofnunin mikilvægt að ekki sé útilokað að slíkt sé heimilt áfram. Einnig bendir Þjóðskrá Íslands á að barnavernd fer almennt með forsjá barna sem eru í varanlegu fóstri en ekki fósturforeldrar. Ólíklegt er að barnaverndaryfirvöld verði frumkvæðisaðili í að óska eftir kenninafnsbreytingum fyrir börn í varanlegu fóstri og því er nauðsynlegt að gera ráð fyrir því að kenning barna, í varanlegu fóstri, til fósturforeldra verði áfram heimil.

Þjóðskrá Íslands getur, sé þess óskað, mætt á fund allsherjar- og menntamálanefndar og skýrt umsögn þessa nánar.

F.h. Þjóðskrár Íslands

Inga Helga Sveinsdóttir
Lögfræðingur